OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Oikeusministeriö
Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
EaT Venla Mäntysalo / EaT Noora Aarnio

14.11.2023

Eduskunnan suurelle valiokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi (U 48/2023)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

1 Yleistä

Euroopan komissio on 3.5.2023 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi. Ehdotettavalla direktiivillä korvattaisiin neuvoston puitepäätös 2003/568/JHA lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla ja sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskeva yleissopimus sekä muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin, jäljempänä PIF-direktiivi, eräitä artikloja.

Ehdotetulla direktiivillä on tarkoitus ajantasaistaa EU:n nykyinen korruption torjuntaa koskeva oikeudellinen kehys, jotta voidaan ottaa huomioon korruptiouhkien kehittyminen ja unionin ja jäsenvaltioiden kansainvälisen oikeuden mukaiset oikeudelliset velvoitteet sekä kansallisten rikosoikeudellisten puitteiden kehittyminen. Näin varmistettaisiin myös se, että kaikki tahallisen korruption muodot kriminalisoidaan kaikissa jäsenvaltioissa, että myös oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen näistä rikoksista ja että rikoksista määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Artiklat 1 ja 2 sisältävät direktiivin kohteen, soveltamisalan ja määritelmät. Artiklat 3 – 6 käsittelevät korruption ennaltaehkäisyä, sen torjuntaan erikoistuneita elimiä ja organisaatioita, resursseja ja koulutusta.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Artiklat 7 – 13 sisältävät kriminalisointeja; lahjonta julkisella sektorilla (7 artikla) ja yksityisellä sektorilla (8 artikla), varojen väärinkäyttö (9 artikla), vaikutusvallan kauppaaminen (10 artikla), virka-aseman [tehtävien] väärinkäyttö (11 artikla), oikeudenkäytön häiritseminen (12 artikla) ja korruptiorikoksilla vaurastuminen (13 artikla). Artikla 14 koskee osallisuusoppia eli yllyttämistä ja avunantoa sekä yritystä. Artiklat 15 – 18 koskevat luonnollisiin ja oikeushenkilöihin kohdistettavia seuraamuksia, oikeushenkilön vastuuta sekä raskauttavia ja lieventäviä seikkoja.

Artiklat 19 ja 20 koskevat erioikeuksia ja koskemattomuutta sekä lainkäyttövaltaa. Artiklat 21 ja 22 koskevat vanhentumisaikoja ja ilmoittajansuojelua. Artiklat 23 - 26 koskevat tutkintakeinoja sekä jäsenvaltioiden viranomaisten, komission, Europolin, Eurojustin, Euroopan petostentorjuntaviraston, ja Euroopan syyttäjäviraston yhteistyötä korruption torjunnassa, sekä komission tukea jäsenvaltioille sekä tiedonhankintaa ja tilastoja. Artiklat 27 ja 28 koskevat puitepäätöksen ja yleissopimuksen korvaamista sekä ns. PIF-direktiivin muutoksia. Artiklat 29 – 31 koskevat direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, arviointia ja raportointia sekä voimaantuloa.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

3.1. Oikeusperusta

Ehdotuksen oikeusperustoiksi on määritelty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) EU:n rikosoikeudellisen lainsäädäntötoimivallan piiriin kuuluvia rikoksia koskeva 83 artiklan 1 kohta ja vähimmäissääntelyn jo yhdenmukaistettujen alojen täytäntöönpanon varmistamiseksi mahdollistavan 83 artiklan 2 kohta sekä rikosasioiden käsittelyä ja päätösten täytäntöönpanoa helpottavaa yhteistyötä koskeva 82 artiklan 1 kohdan d alakohta.

Useamman kuin yhden oikeusperustamääräyksen käyttö on poikkeus pääsäännöstä. EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tulisi pyrkiä yksilöimään ehdotuksen ensisijainen luonne, mikä vaikuttaa sitten valittavaan oikeusperustaan. Ehdotetun direktiivin painopiste on rikosoikeudellisessa sääntelyssä. Vaikka ehdotetut oikeusperustat vaikuttaisivat olevan pääosin asianmukaisia, on oikeusperustojen asianmukaisuutta kuitenkin direktiiviehdotuksen joidenkin uusien ehdotettujen säännösten laaja-alaisuuden vuoksi syytä vielä arvioida ja selvittää jatkoneuvotteluissa.

Myös lakivaliokunnalle toimitetussa asiantuntijalausunnossa (Melander) on kiinnitetty huomiota oikeusperustan riittävyyteen suhteessa ehdotettuun sääntelyyn (vrt. LaVL 13/2021 vp. s.4). Komission direktiiviehdotus on huomattavan laaja ja sen oikeusperusta poikkeuksellisesti usean oikeusperustamääräyksen kattava, edellä mainittuun lähtökohtaan tulee kiinnittää korostunutta huomiota. Lisäksi asiantuntijalausunnossa (Melander) kiinnitettiin huomiota siihen, että lähtökohtaisesti aineellisen rikoslainsäädännön lähentämistä koskevaa oikeusperustaa käytettäisiin virkamieskäsitteen yhdenmukaistamiseen tai että direktiiviehdotuksella olisi tällaisia vaikutuksia.

Täydennyksenä U-kirjelmässä sanottuun oikeusministeriö toteaa, että myös muut jäsenvaltiot ovat kiinnittäneet huomiota oikeusperustakysymykseen koskien virkamieskäsitteen harmonisoimista ja yksityiseen sektoriin liittyviä kysymyksiä.

3.2. Toissijaisuusperiaate

Komissio katsoo, että korruption kansainvälisen ulottuvuuden vuoksi ja ottaen huomioon jo voimassa oleva EU:n lainsäädäntö, EU:n tason toimien odotetaan olevan vaikuttavampia ja tehokkaampia ja

tuottavan konkreettista lisäarvoa verrattuna yksittäisten jäsenvaltioiden toimiin. Alustavan arvion mukaan ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

3.3. Suhteellisuusperiaate

Direktiiviehdotuksen mukaan muutokset rajoittuvat tarpeellisiin ja ne ovat oikeasuhteisia korruption tehokkaaksi ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä kansainvälisten velvoitteiden ja normien täytäntöön panemiseksi. U-kirjelmässä (s. 9) esitetyin tavoin alustavan arvion mukaan ehdotus on pääosin suhteellisuusperiaatteen mukainen, mutta sen toteutumista on kuitenkin vielä tarkasteltava sen varmistamiseksi, että ehdotetut uudet velvoitteet eivät mene pidemmälle kuin direktiiviehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeen.

Hallintovaliokunta (HaVL 19/2023 vp) kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että tässä komission ehdotuksessa ei ole vaikutusten arviointia, sillä komission mukaan ehdotuksesta ei aiheutuisi merkittäviä taloudellisia, ympäristöllisiä tai sosiaalisia vaikutuksia tai kustannuksia. Valiokunta piti tärkeänä, että jatkoneuvotteluissa saadaan komissiolta lisäselvitystä tehokkaamman korruption torjunnan hyödyistä ja korruptiosta johtuvista taloudellisista haitoista EU-tasolla.

4 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Suomen kannalta keskeiset perustuslakiin liittyvät kysymykset koskevat ehdotuksen sisältämiä virkamiehen määritelmiä ja niistä johtuvia vaikutuksia rikosoikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi tasavallan presidentin osalta. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä ehdotuksen sisältämien kriminalisointien vastaavuuteen laillisuusperiaatteen ja rikosoikeudellisen tarkkarajaisuusperiaatteen kanssa sekä seuraamuksien osalta suhteellisuusperiaatteeseen ja perusoikeuksiin liittyviin kysymyksiin.

4.1. Eräiden PL:ssä tarkoitettujen henkilöryhmien rikosoikeudellisen vastuun toteuttaminen

Direktiiviehdotuksen artiklassa 2 kuvattu virkamiehen määritelmä vaikuttaisi laajentavan virkamiehen käsitettä siitä, mitä se on tällä hetkellä Suomen lainsäädännössä. Ehdotukseen sisältyvä korkean tason virkamiehen määritelmä kattaisi muun muassa valtionpäämiehen, ministerit ja kansanedustajat. U-kirjelmässä todetuin tavoin valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että direktiiviehdotuksen määritelmiä tulee täsmentää jatkoneuvotteluissa ja kansallinen liikkumavara tulee säilyä.

Direktiiviehdotukseen sisältyvä artikla 19 koskee erioikeuksia ja koskemattomuutta korruptiorikosten tutkinnassa ja syytteeseenpanossa. Oikeuskansleri on tähän U-kirjelmään liittyen lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomiota siihen, että eduskunnan täysistunnon päätöksenteko syytteen nostamisesta valtioneuvoston jäsenten ja tasavallan presidentin osalta tai kansanedustajien valtiopäivillä tekemän rikoksen osalta suostumus syytteen nostamiseen eivät ole vaikeuksitta yhteensovitettavissa direktiiviehdotuksen kanssa.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 8/2023 vp (kohta 13) todennut, että valtioneuvoston on huolehdittava myös nyt arvioitavan direktiivin jatkovalmistelussa siitä, että direktiivi ei sisällä sääntelyä, joka on ristiriidassa perustuslain sääntelyn kanssa. Direktiiviehdotusta ei tule hyväksyä nyt ehdotetussa muodossa. Valiokunnan käsityksen mukaan direktiiviehdotusta on syytä jatkovalmistelussa kehittää edellä ongelmallisiksi arvioiduissa sääntelykokonaisuuksissa kansallista liikkumavaraa sallivaksi direktiiviehdotuksen hyväksyttävän ja painavan päämäärän asettamissa puitteissa.

Täydennyksenä U-kirjelmässä todettuun oikeusministeriö toteaa, että puheenjohtajamaa Espanjan viimeisimmässä neuvotteluasiakirjassa erioikeuksia ja koskemattomuutta koskevan 19 artiklan uusi muotoilu vaikuttavaa alustavan arvion perusteella huomioivan aiempaa paremmin jäsenvaltioiden kansallisia lähtökohtia. Edelleen jatkoneuvotteluissa tulee pyrkiä täsmentämään virkamieskäsitteen sisältöä.

4.2. Ehdotuksen sisältämistä kriminalisoinneista

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää rikostunnusmerkistön tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä. Alustavan arvion mukaan direktiiviehdotus sisältää useita ehdotuksia, joilla on vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön. Esimerkiksi direktiiviehdotuksen mukaiseen vaikutusvallan kauppaamisen määritelmään sisältyy elementtejä, jotka eivät vaikuta täysin vastaavan laillisuusperiaatteen mukaisia tarkkarajaisuusvaatimuksia.

Direktiiviehdotuksessa säädettäisiin rangaistavaksi vaikutusvallan kauppaaminen (artikla 10). Säännöksessä määritellään vaikutusvallan kauppaaminen ja säädetään, että tällainen toiminta on rangaistavaa, jos se tehdään tahallisesti. Suomen rikoslaissa ei ole erillistä nimikettä vaikutusvallan kauppaamiselle, ja Suomi on tehnyt varauman Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen. Eduskunta on (EV 373/2010 vp) lausumassaan edellyttänyt, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöä vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Direktiiviehdotuksen vaikutusvallan kauppaamista koskevan artiklan osalta laillisuusperiaatteen edellyttämään täsmällisyysvaatimukseen on kiinnitetty huomiota myös asiaa koskevassa lakivaliokunnan lausunnossa (LaVL 13/2023 vp) ja asiantuntijalausunnoissa.

Ehdotuksen 9 artikla koskee varojen väärinkäyttöä. Säännöksessä määritellään varojen väärinkäytökset julkisella ja yksityisellä sektorilla ja säädettäisiin, että toiminnasta rangaistaan tahallisena rikoksena. Ehdotuksen 11 artiklassa määriteltäisiin julkisen ja yksityisen sektorin tehtävien väärinkäyttö (käännöksessä virka-aseman väärinkäyttö) ja säädettäisiin, että tällaisen toiminnan tulee olla rikosoikeudellisesti rangaistavaa, jos se on tehty tahallisesti. Näiden artiklojen osalta erityisesti yksityistä sektoria koskevat kohdat edellyttävät täsmentämistä jatkoneuvotteluissa.

Korruptiorikoksella vaurastuminen (13 artikla) olisi rikosnimikkeenä uusi. Artiklassa on kysymys rahanpesusta. Direktiiviehdotuksen 13 artiklan velvoite ei näytä mahdollistavan direktiivissä tarkoitettujen rikosten osalta vastaavanlaisia rajoituksia itsepesun rangaistavuuteen kuin mitä Suomen lainsäädännössä ja rahanpesurikosdirektiivissä säädetään.

Täydennyksenä U-kirjelmässä sanottuun oikeusministeriö toteaa, että puheenjohtajamaan uusimmassa neuvotteluasiakirjassa uusi ehdotettu muotoilu artiklan 13 kohdalla olisi oikeansuuntainen Suomen tavoitteiden kannalta ja poistaisi kaksoisrangaistavuuden ongelman. Lisäksi 31.10.2023 pidetyn työryhmäkokouksen jälkeen puheenjohtajamaa Espanja on pyytänyt jäsenvaltioita ottamaan kantaa tarkemmin koskien artiklaa 11 (tehtävien väärinkäyttö) sekä julkisen sektorin kohtaa koskevan muotoilun osalta että yksityistä sektoria koskevan kohdan osalta.

Hallintovaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että direktiivissä tulisi yhdenmukaisesti määritellä, mitä korruptiorikosten rikoshyödyllä tarkoitetaan. Lakivaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat lausunnoissaan painottaneet sitä, että rangaistavaksi säädettävät teot tulee määritellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä.

4.3 Rangaistuksen määräämisestä ja seuraamuksista

Ehdotuksen 18 artikla sisältää joitakin sellaisia raskauttavia ja lieventäviä seikkoja, joita voimassa oleva rikoslaki ei sellaisenaan tunne rangaistuksen koventamis- tai lieventämisperusteina. Direktiiviehdotus sisältää kohtia, jotka voivat edellyttää muutoksia rikoslakiin (1. kohdan a, d ja e -kohdat). Toisen henkilön rikoksen selvittämisen edistäminen ei ole Suomessa sellaisenaan lieventämisperuste (2. kohdan a-kohta). Oikeushenkilöiden osalta (2. kohdan b- ja c –kohdat) Suomessa ei ole käytössä ehdotettuja lieventämisperusteita.

Täydennyksenä U-kirjelmässä sanottuun oikeusministeriö toteaa, että puheenjohtajamaan uusimmassa neuvotteluasiakirjassa useat ehdotuksen ongelmalliset kohdat vaikuttavat edenneen Suomen pyrkimysten kannalta oikeaan suuntaan. Muun muassa 18 artiklassa joustavuutta on lisätty siten, että koventamisperusteista tulisi tuomioistuimen sovellettavissa olla yksi tai useampi.

Direktiiviehdotuksen 15 artikla koskee luonnolliseen henkilöön kohdistettavia seuraamuksia ja toimenpiteitä. Vankeus- ja sakkorangaistuksilla puututaan henkilön henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (PL 7 §) sekä omaisuudensuojaan (PL 15 §). Lisäksi ehdotetaan elinkeinovapauden (PL 18 §) kannalta merkityksellisiä seuraamuksia.

Lakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota rangaistusasteikkoihin kohdistuviin vaatimuksiin sekä vaalikelpoisuuden menettämiseen lisäseuraamuksena. Näiden huomioiden lisäksi perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös 15 artiklan 4 b kohtaan, jossa lisäseuraamuksena ehdotettu erottaminen, pidättäminen tai siirto julkisesta tehtävästä olisi tasavallan presidentin, valtioneuvoston jäsenen tai kansanedustajien osalta perustuslain kannalta ongelmallinen. Lausunnoissa todetaan, että jatkovalmisteluissa tulisi mahdollisuuksien mukaan varmistaa, että ehdotus ei ylipäänsä sisällä kansallisen oikeuden kannalta ongelmallisia lisäseuraamuksia

Täydennyksenä U-kirjelmässä sanottuun oikeusministeriö toteaa, että uusimmassa neuvotteluasiakirjassa puheenjohtajamaa toteaa, että useat maat ovat ilmaisseet epäilyksensä ja/ tai vastustuksensa rangaistusten ankaruutta kohtaan. Ehdotusta onkin muokattu siten, että maksimirangaistuksia on alennettu, useimpien kriminalisointien osalta jopa huomattavasti. Lisäksi useat ehdotuksen ongelmalliset kohdat vaikuttavat edenneen Suomen pyrkimysten kannalta oikeaan suuntaan, ja esimerkiksi vaalikelpoisuuden menettämistä koskeva seuraamus on poistettu ko. versiosta.

5 Valtioneuvoston kanta

U-kirjelmässä (U 48/2023) on valtioneuvoston kannasta todettu mm. seuraavaa (s. 19-20):

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.
Valtioneuvosto katsoo, että ehdotukseen sisältyviä kriminalisointivelvoitteita on arvioitava jatkoneuvotteluissa. Rangaistavaksi säädettäviä tekoja koskevia ehdotuksia on tarpeen täsmentää. Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että neuvotteluissa huolehditaan siitä, että rangaistavaksi säädettävät teot voidaan määritellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä.

Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotuksessa on useita merkittäviä esimerkiksi virkamiehen määritelmään mukaan lukien esimerkiksi valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien asema, kriminalisointeihin, rangaistusasteikkoihin, seuraamuksiin, vanhentumisaikoihin ja lieventäviin ja koventaviin seikkoihin liittyviä, vielä epäselviä tai tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joiden sisältöä on vielä tarkemmin selvitettävä neuvotteluissa. Näiden ehdotusten osalta on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että säilytetään kansallinen liikkumavara ja varmistetaan suhteellisuusperiaatteen toteutuminen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdollisuus säätää seuraamuksista perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttävällä ja suomalaiseen oikeusjärjestelmään soveltuvalla

tavalla säilyy. Oikeushenkilöä koskevat seuraamukset muilta kuin yhteisösakon määrää koskevin osin tulisi säilyä harkinnanvaraisina. Valtioneuvosto pitää olennaisena, että seuraamusjärjestelmä muodostaa selkeän ja riittävän kattavan kokonaisuuden, jossa hallinnollisten sanktioiden ja toimenpiteiden ja rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyyttä vältetään ja kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumisesta on huolehdittu.

Direktiiviehdotuksen rangaistusasteikkoja koskevat velvoitteet ovat osin ankarammat kuin rikoslain soveltuvien säännösten rangaistusasteikot, minkä lisäksi ehdotuksiin sisältyy tietyiltä osin tulkinnanvaraisuutta yksityiskohtien osalta. Ehdotuksen jatkoneuvotteluissa rangaistusasteikkoja koskevia velvoitteita tulisi arvioida yhdessä niiden artiklojen kanssa, joissa määrätään rikoksiksi säädettävistä teoista, ja pyrkiä siihen, että rangaistukset ovat rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen mukaiset. Teon rangaistusarvon ja rangaistusasteikkojen olisi oltava oikeassa suhteessa tavoitteeseen ja rikoksen vakavuuteen. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että rangaistusasteikkoja määriteltäessä on otettava huomioon myös niiden suhde muista rikoksista säädettyihin rangaistuksiin.

Valtioneuvosto pitää lähtökohtaisesti myönteisenä, että komission ehdotuksessa on kiinnitetty huomiota viranomaisyhteistyöhön ja eri viranomaisten riittäviin resursseihin. Ehdotettuja sääntelyratkaisuja on kuitenkin arvioitava tarkemmin muun muassa oikeasuhtaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta, jotta jäsenvaltioille jätetään riittävästi liikkumavaraa tavoitteiden toteuttamisessa. Myös valiokunnat ovat korostaneet, että kansallinen liikkumavara tulee säilyttää ongelmallisiksi arvioiduissa sääntelykokonaisuuksissa (LaVL 13/2023 vp, PeVL 8/2023 vp, HaVL 19/2023 vp).

6 Aikataulu neuvotteluissa

Komissio esitteli ehdotusta neuvoston rikosoikeusasiatyöryhmässä (COPEN) 15.-16.6.2023. Lisäksi ehdotusta on käsitelty 26.6.2023, 5.7.2023 ja 27.9.2023 (COPEN), ja 31.10.2023. Neuvotteluissa on Suomen puolesta kiinnitetty huomiota kannaltamme tärkeisiin asioihin ja puheenjohtajamaan jakamassa uusimmassa neuvotteluasiakirjassa useita Suomen ongelmallisina pitäminä kohtia on muokattu Suomen kannalta oikeaan suuntaan. Asian varsinainen käsittely jatkuu seuraavassa työryhmäkokouksessa 18.12.2023. Lisäksi jäsenvaltioilta on pyydetty kantoja koskien artiklaa 11 (virka-aseman (tehtävien) väärinkäyttö CATS-kokouksessa 17.11.2023.

Oikeusministeriön tiedossa ei ole puheenjohtajavaltio Espanjan tavoiteaikataulu. Oikeusministeriö pitää kuitenkin todennäköisenä, että työryhmäkäsittely jatkuu myös kevään 2024 aikana.